

Nauczmy się

rozumieć

nawzajem.

Poradnik dla słyszących
o niedosłyszących
i głuchych

POLSKI ZWIĄZEK GŁUCHYCH
ZARZĄD GŁÓWNY

Państwowy Fundusz

Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Wydawca: Polski Związek Głuchych Zarząd Główny
www.pzg.org.pl

Materiały przygotowali: Piotr Tomaszewski
Michał Garncarek
Paweł Rosik
Michał Jaromin

Na zdjęciach prezentują: Paweł Rosik
Tomasz Świdorski
Stanisław Porowski

Opracowanie graficzne i druk: Visualia AFR

© Copyright by Polski Związek Głuchych Zarząd Główny

Nakład: 10200 szt.

Spis treści

1	Terminologia związana z głuchotą	7
2	Medyczny i społeczny model głuchoty	11
3	Prawdą jest to, że... ..	15
4	Jak komunikować się z Głuchymi?	19
5	Mini-słowniczek polskiego języka migowego	23
6	Wykaz Placówek Polskiego Związku Głuchych, w których można uzyskać pomoc tłumacza języka migowego oraz informacje dotyczące kursów języka migowego	35
7	Wielospecjalistyczna i kompleksowa pomoc dzieciom i młodzieży z uszkodzonym słuchem	39

Wstęp

Niby to Polacy, niby to mieszkają z nami w jednym kraju. Niby to spotykamy się w tych samych sklepach, na tych samych ulicach, przystankach autobusowych i na pierwszy rzut oka nic nas od nich nie różni. Jednakże w chwili nawiązania kontaktu wycofujemy się przestraszeni tym, czego nie rozumiemy, a nie rozumiemy wiele, szczególnie najważniejszego. Osoba niby to tak do nas podobna, nagle stała się inna, co dodaje siły ucieczce zostawiając za plecami kogoś dziwnie machającego rękoma. Kiedy w domu najdzie nas refleksja krystalizująca się w pytaniu „dlaczego uciekliśmy?“, często nie szukamy na nie odpowiedzi pozostając tym samym w postawie odwrotu jako jedynej drodze kontaktu. Jednakże czasami trafia nas myśl „nie dostrzeżliśmy najważniejszego“. To przecież ludzie tacy jak my tylko porozumiewają się innym językiem.

Celem niniejszego poradnika jest pomoc w zrozumieniu Głuchych jako społeczności charakteryzującej się odrębną kulturą i językiem, co może

sprzyjać otwarciu drogi do nawiązania komunikacji osób słyszących z niesłyszącymi. Znajdą w nim Państwo: najważniejsze terminy wyjaśniające niektóre aspekty społeczności Głuchych w Polsce, prezentację medycznego i społecznego modelu głuchoty, jak i modułu, w którym przedstawione są mity i fakty dotyczące Polskiego Języka Migowego. Odpowiedź na pytanie „Jak komunikować się z Głuchymi?“ została podparta nie tylko ciekawymi przykładami, ale i konkretnymi znakami, które dzięki swojej przystępnej formie, mogą być swobodnie przyswojone przez osoby słyszące. Mini-słowniczek polskiego języka migowego szczególnie przydatny będzie dla pracowników administracyjnych, urzędników czy pracowników służb medycznych. Dla tych ostatnich zawarte są również ważne informacje na temat wielospecjalistycznej i kompleksowej pomocy dzieciom i młodzieży z uszkodzonym słuchem oraz wykaz ośrodków, w których można uzyskać pomoc tłumacza języka migowego. Mamy nadzieję, że niniejszy poradnik pomoże wszystkim w przełamaniu bariery komunikacyjnej z osobami niesłyszącymi.

Autorzy

Terminologia związana z głuchotą

„Kultura Głuchych” to termin odnoszący się do ruchu społecznego, którego wyznacznikiem jest doświadczanie Głuchoty w kontekście kultury. Postrzeganie głuchoty jako niepełnosprawności nie mieści się w ramach ww. terminu. Słowo „Głuchy” pisane jest zawsze dużą literą, jeśli odnosi się do członkostwa w kulturze. Wyznacznikiem, który definiuje owe członkostwo nie jest stopień utraty zmysłu słuchu, ale poczucie tożsamości, przynależności do tej grupy, jej akceptacja oraz bycie akceptowanym. Istotnym spoiwem owej społeczności jest język migowy (tutaj w Polsce – Polski Język Migowy), który, jak każdy naturalny język foniczny, posiada swoją historię, ulega zmianom, wpływa na postrzeganie otaczającego świata. Owy obraz świata przekazywany jest następnym pokoleniom. Wspólne doświadczenia takie jak: uczęszczanie do szkół dla niesłyszących czy borykanie się z problemami życia w świecie słyszących dopełniają obrazu odrębności kulturowej Głuchych.

Słowo „G/głuchy” posiada dwa znaczenia:

„Głuchy” pisane dużą literą odnosi się do członkostwa w Kulturze Głuchych, jej norm, wartości, przekonań, które różnią się od kultury słyszących. Duża litera G służy zdeklarowaniu, że stan głuchoty jest raczej przynależnością kulturową aniżeli tylko stanem zdrowia. Na przykład zdania:

- „Jestem głuchy” oznacza postrzeganie siebie jako osoby, która utraciła słuch.
- - „Jestem Głuchy” oznacza członkostwo w Kulturze Głuchych.

Termin „głuchy” pisane małą literą odnosi się do osoby, która charakteryzuje się głęboką

(powyżej 90 dB) utratą słuchu. Jej możliwości percepcyjne drogą słuchową są tak ograniczone, że nie jest w stanie w sposób naturalny opanować języka mówionego czy też naturalnie jej używać codziennej komunikacji.

„Niedosłyszący” – osoba, u której ubytki słuchu (do 80-90 dB) też stwarzają trudności w naturalnym opanowaniu języka mówionego (nawet przy pomocy aparatów słuchowych), ale nie w takim poważnym stopniu jak u osoby głuchej. Osoba niedosłysząca ma też trudności z rozumieniem mowy bez użycia aparatów słuchowych, lecz w sprzyjających warunkach może ona ją rozumieć za pomocą tychże protez.

„Dziecko Głuchych Rodziców” (CODA – *Child of Deaf Adult*) to osoba wychowana przez głuchych rodziców bądź głuchych opiekunów. CODA to w większości osoby słyszące wychowane w środowisku komunikacji wizualnej, dlatego też często napotyka ją w swoim życiu trudności związane z normami społecznymi i kulturowymi świata słyszących, które różnią się od norm występujących w społeczności Głuchych. Statystyki pokazują, że ponad 90% głuchych rodziców ma słyszące dzieci. Wielu CODA identyfikuje się jednocześnie z kulturą Głuchych jak i kulturą słyszących. Jednakże życie w dwóch „światach” może prowadzić do poczucia zagubienia czy rozchwiania tożsamościowego. Często jedną z ról, jaką CODA pełni w rodzinie Głuchych już od najmłodszych lat, jest rola tłumacza z języka migowego na język polski i odwrotnie.

W społeczności Głuchych pojawia się dodatkowo klasyfikacja na:

- CODA **pozytywnego** czyli osobę, która identyfikuje się tożsamościowo ze światem, zatem i Kulturą Głuchych,
- CODA **negatywnego** czyli osoba, która identyfikuje się ze światem słyszących oraz przejawiająca postawę paternalizmu wobec Głuchych.

„Słyszące Rodzeństwo Głuchych Rodziców” (SODA – *Sibling of Deaf Adult*) to słyszące dzieci, które wychowały się z głuchym rodzeństwem.

„Polski Język Migowy” (PJM) jest naturalnym językiem wizualno-przestrzennym społeczności Głuchych w Polsce, szczególnie u osób pochodzących z rodzin, w których Głuchota przekazywana jest z pokolenia na pokolenie. W odróżnieniu od języków fonicznych wypowiedzi są konstruowane na gruncie modalności wzrokowej, a nie słuchowej. Polski Język Migowy posiada własną strukturę gramatyczną: składnię, morfologię, fonologię, a nawet fonetykę. Każdy język wizualno-przestrzenny w tym także PJM posiada specyficzne cechy tj: klasyfikatorowość, niemanualność, symultaniczność, kierunkowość.

„Język migowy” odnosi się do polskiego języka migowego, a nie systemu językowo-migowego. Używając określenia „język migowy” ma się też na myśli inne języki migowe oprócz polskiego języka migowego – np. amerykański język migowy, szwedzki język migowy, niemiecki język migowy, francuski język migowy.

„System Językowo-Migowy” (SJM) nie pełni funkcji języka naturalnego, lecz stanowi subkod języka polskiego, a posługiwanie się SJM ma charakter hybrydowy. Użycie SJM polega na posługiwaniu się językiem mówionym przy jednoczesnym użyciu znaków migowych. To jest tak, że znaki migowe wzięte z PJM oraz alfabet palcowy wstawia się w wyrazy i końcówki wyrazów, co daje efekt symultanicznego, złożonego przekazu informacji językowych na bazie dwóch modalności: słuchowej i wzrokowej. Tak więc SJM jest wizualnym odbiciem struktury gramatycznej języka polskiego, a PJM posiada własną strukturę gramatyczną nie odpowiadającą gramatyce języka polskiego. W odniesieniu do SJM stosuje się rozmaite terminy np. – język migany, metoda kombinowana, metoda bimodalna, symultaniczna komunikacja, totalna komunikacja. Te wszystkie określenia nie odnoszą się do PJM

Fonogesty to uzupełnienie języka mówionego, który staje się wyrazistszy przez układy dłoni obrazujące dźwięki ustawiane w określonych pozycjach przy twarzy. Każdy język, do którego zostały stworzone fonogesty posiada swoje własne układy dłoni/znaki. Fonogesty zostały wynalezione ponieważ wiele dźwięków mowy podczas ich wymawiania jest do siebie bardzo podobna co znacznie utrudnia odczytywanie mowy z ruchu ust. Przykładami takich języków są: język angielski lub polski.

„Uniwersytet im. Thomasa Hopkinsa Gallaudet’ a” w Waszyngtonie to lider wśród szkół z liberalną edukacją i rozwojem kariery dla Głuchych i słyszących, który cieszy się międzynarodową

reputacją szczególnie ze względu na wybitnie opracowane programy nauczania. Uniwersytet Gallaudeta był i nadal jest pierwszą uczelnią wyższą na świecie, której programy nauczania, kadra oraz obsługa administracyjna są specjalnie przystosowane do spełniania potrzeb Głuchych i niedosłyszących. Studenci tej niezwykłej uczelni to dwujęzyczna społeczność, w której amerykański język migowy (ASL) i język angielski egzystują obok siebie każdego dnia. Od 1988, dzięki protestom studenckim, stanowisko rektora objęła i do tej pory obejmuje osoba Głucha.

„Paternalizm” to kontrolowanie, ochranianie i kierowanie niektórych jednostek lub grup społecznych przez inne jednostki lub grupy, ponieważ nie są wystarczająco kompetentne do kierowania własnym postępowaniem. Przejawem paternalizmu wobec środowiska Głuchych jest postawa wyrażająca się w zachowaniu ciągłego zastępowania ich we wszystkim, co robią. Fakt ten łączy się z tym, że niektórzy słyszący często uważają Głuchych za osoby na tyle niepełnosprawne, że nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w społeczeństwie.

„Audyzm” to termin używany do określenia dyskryminacji lub stereotypów na temat ludzi Głuchych. Osoba o audystycznym nastawieniu przyjmuje założenie, że kultura osób słyszących jest lepsza i bardziej pożądana niż kultura Głuchych, i że Głusi są trochę mniej zdolni i sprawni niż ludzie słyszący. Tak więc audyzm stanowi przekonanie, że życie bez słuchu jest daremne i nie-szczęśliwe, a utrata słuchu jest tragedią, i że Głusi powinni jak najbardziej identyfikować się z ludź-

mi słyszącymi. Tego rodzaju forma dyskryminacji występuje wtedy, gdy osoba Głucha jest posądzona o niezdolność wykonania zadania, pracy, zachowania itd. – tylko z tego powodu, że nie słyszy. Zjawisko audyzmu może wystąpić również między członkami społeczności Głuchych. Głusi, którzy nie identyfikują się z językiem migowym ani z Kulturą Głuchych, często uważają siebie za lepszych od tych, którzy porozumiewają się w języku wizualno-przestrzennym i identyfikują się ze swoją kulturą. Owy termin może być również użyty w odniesieniu do tych Głuchych, którzy dyskryminują ludzi słyszących (wtedy mówi się o tak zwanym „defizmie”, od ang. *deafism*), co wynika z długoletniej dyskryminacji i lekceważenia potrzeb osób niesłyszących, które rozwinęły w sobie szowinistyczne przekonanie, iż lepszy jest ten kto nie słyszy.

Medyczny i społeczny model głuchoty

Medycynie przysługuje prawo do spostrzegania głuchoty przez pryzmat patologii. Przeniesienie tego na obszar społeczny i kulturowy może jednak pociągać za sobą negatywną konsekwencję. Jednostronne uznawanie głuchoty jako jedyne deficytu może skłaniać niektórych specjalistów do przekonania, że osoba głucha/niedosłysząca jest jednostką skazaną na ograniczony rozwój osobniczy i społeczny. Z kolei, może to pociągać za sobą uprzedzenie, że istnieje typowa osobowość głuchego/niedosłyszącego, różniąca się od osobowości

osoby słyszącej. Wyłącznie medycznemu podejściu do głuchoty stawia się zarzut jednostronności. Należy również dostrzegać w niej czynnik integracji kulturowej, a nie tylko zjawisko patologiczne. Stąd konieczna jest tak zwana depatologizacja głuchoty – uwzględnienie nie tylko medycznego, ale także społecznego modelu głuchoty. Pozwoliłoby to lepiej zrozumieć złożoną rolę głuchoty zarówno w procesie wychowania dziecka głuche/niedosłyszącego, jak i życiu ludzi Głuchych i niedosłyszących.

Medyczny model głuchoty

Istota medycznego modelu głuchoty polega na profilaktyce i leczeniu komplikacji medycznych narządu słuchu tj: woskowina, infekcje, bóle ucha, guzy czy ocena możliwości wszczepienia implantu ślimakowego. Głusi/niedosłyszący korzystają z punktów diagnostycznych słuchu, aby w pewnych obszarach życia uzyskać możliwość rehabilitacji mowy, otrzymać zasilek dla niepełnosprawnych czy urządzenia wspomagające słuch (aparaty słuchowe bądź implanty ślimakowe) jak również uzyskać możliwość korzystania z usług tłumacza języka migowego.

Lekarze i audiolodzy postrzegają utratę zmysłu słuchu jako niepełnosprawność bądź stan patologiczny, który powinien być wykryty, wyleczony oraz zrehabilitowany wszystkimi dostępnymi środkami wliczając w to operację. Wielu specjalistów w odróżnieniu od G/głuchych, którzy traktują medyczny model głuchoty jako

przymus do komunikowania się za pomocą dźwięków (języka mówionego) zamiast kanałem wizualnym – uważa, że nie ma w tym modelu nic ograniczającego. Dzieje się tak dlatego, że niektórzy lekarze postrzegają głuchotę z perspektywy ogólnego stanu zdrowia człowieka. Widzą w głuchocie coś, co wymaga leczenia, gdyż może ona być skorelowana z zaburzeniami układu immunologicznego i nerwowego, problemami sercowymi, guzami czy bakteryjnymi, wirusowymi lub grzybiczymi infekcjami zwoju ślimakowego (cochlea). Jednakże spora część społeczności Głuchych cieszy się dobrym zdrowiem pomimo utraty słuchu.

Krocząc ścieżką medycznego modelu głuchoty dorośli G/głusi postrzegają siebie jako efekt końcowy rehabilitacji słuchowej, w którym nie było miejsca na rozwój komponentów wizualnej komunikacji za pomocą języka migowego czy

wykorzystanie wizualnych technik ułatwiających przyswajanie języka. Dzisiejsze czasy przynoszą za sobą zmiany. Coraz więcej audiologów wprowadza język migowy do terapii, ponieważ dostrzegli, iż wcale nie wpływa negatywnie na rozwój mowy.

Medyczny model głuchoty głównie koncentruje się wokół medycznych i audiologicznych interwencji, bagatelizując czasem potrzeby rozwoju poznawczego i językowego osoby głuche/niedosłyszącej, jak również nie porusza zagadnień związanych z jej tożsamością. Aby uniknąć tej konsekwencji, niezbędne jest zapewnienie lekarzom, audiologom, logopedom możliwości przyswojenia wiedzy o kulturze Głuchych, co ułatwiłoby przekazywanie tej wiedzy „pacjentom”, rodzicom swoich pacjentów czy kolegom po fachu.

Spółeczny model głuchoty

Dla wielu Głuchych etiologia, rodzaj, stopień uszkodzenia czy nawet wiek utraty słuchu nie ma większego znaczenia w funkcjonowaniu dorosłych w społeczności Głuchych, ponieważ najważniejszym jej spoiwem jest poczucie tożsamości wynikające ze wspólnych doświadczeń, języka, kultury, postaw oraz problemów, z którymi Głusi borykają się w życiu codziennym.

Naturalny Język migowy ma ogromne znaczenie dla członków „Świata Ciszy”, ponieważ dzięki niemu następuje przekaz kultury, którą reprezentują. Jednakże język ten nie jest jedynym „mostem porozumiewania się” w społeczności osób niesłyszących i poza nią. Głusi oprócz polskiego języka migowego wykorzystują w komunikacji również język polski w formie pisanej, i tam, gdzie jest to możliwe w formie fonicznej oraz tzw. system językowo-migowy, którego znaczenie wyjaśnione jest w terminologii na początku poradnika. Dlatego też, Głusi w różnym stopniu funkcjonują jako

osoby dwujęzyczne. W każdym razie nie należy zapominać, że w naszym kraju funkcjonuje społeczność Głuchych, którzy posługują się polskim językiem migowym, uznawanym za wyznacznik tożsamości społecznej.

Z punktu widzenia kultury Głuchych różnice pomiędzy nimi a słyszącymi uznaje się za kulturowe różnice, a nie za wynikające z deficytów według norm tworzonych przez słyszących. Aby w pełni zrozumieć fakt, iż społeczność Głuchych dysponuje swym dorobkiem kulturowym, należy mieć rozeznanie pewnych aspektów ich kultury, takich jak: (1) różnice językowe pomiędzy polskim językiem migowym a językiem polskim; (2) historyczną świadomość własnej kultury; (3) postawy wobec głuchoty, jakie przejawiają Głusi; (4) normy zachowania Głuchych; (5) sieci organizacyjne, jakie funkcjonują w społeczności Głuchych; (6) wartości, obyczaje, twórczość literacka, dramatyczna, plastyczna itp.

W modelu społecznym języki migowe są traktowane na równi z językami fonicznymi. Zachęca się do integracji z innymi osobami niesłyszącymi. Dorośli Głusi pełnią rolę pozytywnych wzorców wychowawczych. Zaangażowanie w społeczność Głuchych, praca z nimi ma prowadzić do promowania dostępu do tych samych praw, możliwości i przywilejów.

Brak pełnej świadomości społecznej wspomnianej podwójnej roli głuchoty może prowadzić na tle różnic kulturowych do konfliktu pomiędzy słyszącymi a Głuchymi, u podłoża czego leży brak tolerancji wobec odrębności językowej. Może to z kolei wpływać na przebieg rehabilitacji i edukacji dzieci i młodzieży głuchej, czego wyrazem jest to, że w dalszym ciągu w Polsce opracowane programy wczesnej opieki nad tymi osobami realizowane są na zasadzie medykalizacji głuchoty bez uwzględnienia jej aspektów społecznych.

Prawdą jest to, że...

Prawdą jest to, że

ogólne przekonanie, iż język migowy Głuchych jest „prymitywny”, wynika z braku wiedzy na temat złożonych problemów związanych z aspektami życia osób Głuchych. Stąd konieczne staje się sprostowanie błędnych informacji o polskim języku migowym i związanej z nim kulturze Głuchych. Niżej przedstawione zostaną zakorzenione w świadomości społecznej stereotypy, które – przynajmniej w Polsce – nie zostały jeszcze do końca obalone, gdyż od niedawna podjęto pierwsze badania nad polskim językiem migowym i kulturą Głuchych.

Prawdą jest to, że

polski język migowy (PJM) jest prawdziwym językiem. Wśród niektórych specjalistów panuje opinia, że PJM nie jest prawdziwym językiem, lecz prymitywnym zbiorem gestów, który nie posiada własnej gramatyki. Wynika stąd dość powszechna opinia, że dzieci i dorosłe osoby Głuche należące kulturowo do społeczności Głuchych, nie posiadają języka rozumianego jako kompletny system językowy. Warto zauważyć, że wieloletnie badania naukowe nad innymi językami migowymi na świecie dostarczają argumentu, że języki te podobnie funkcjonują jak języki mówione – posiadają bogate słownictwo i własną strukturę gramatyczną.

W ostatnich latach w Polsce coraz bardziej akcentuje się również kulturowe i językowe aspekty głuchoty poprzez podjęcie badań naukowych nad PJM. Badania te tworzą pod-

stawę do uznania PJM za kompletny system językowy, który dysponuje takimi cechami, jakimi charakteryzuje się każdy naturalny język. Różnica pomiędzy językiem migowym, a mówionym sprowadza się jednak do tego, że pierwszy jest przekazywany kanałem ruchowo-wzrokowym, a drugi kanałem głosowo-słuchowym.

Naturalny język migowy – i w ogóle każdy język – stanowi pełny system dwuklasowy, który obejmuje w swym zakresie dwa składniki: zbiór znaków, czyli słownictwo, i gramatykę rządzącą tworzeniem wypowiedzi złożonych ze znaków migowych.

Ponadto PJM posiada również cechę kreatywności. Oznacza to, że PJM jest systemem otwartym – jego zakres słownictwa może stale się rozszerzać bez konieczności wprowadzania zmian czy nowych zasad do jego klasy reguł gramatycznych, które pozwalają na konstrukcję nieskończonej liczby zdań i wypowiedzi wizualno-przestrzennych. Odbiega to od powszechnego poglądu, iż PJM stanowi coś w rodzaju machania rękami jako wariantu gestów naturalnych, jakimi mogą posługiwać się ludzie słyszący podczas ustnej konwersacji, przez co przypisywano do tej pory PJM podrzędny, a nie językowy charakter.

Podsumowując, PJM jest narzędziem myślenia, czyli formą reprezentacji świata, a także środkiem komunikowania się Głuchych między sobą. Pomimo długoletniej dyskryminacji tego języka – w znacznej mierze wpływającej z niewiedzy – PJM jest językiem żywym,

za pomocą którego Głusi mogą tak samo jak słyszący tworzyć nowe znaczenia, wymieniać nawzajem komunikaty dotyczące wydarzeń następujących tu i teraz, jak też dotyczące sfery abstrakcji. Można też przekazywać za pomocą PJM z pokolenia na pokolenie doświadczenia, wartości, zwyczaje, opowiadania, tradycje, historie – czyli wartości kulturowe, jakimi może dysponować polska społeczność Głuchych.

Prawdą jest to, że

wszystkie języki migowe na świecie nie są uniwersalne, czyli różnią się od siebie pod każdym względem. Zaprzeczają temu badania porównawcze, które pokazały, że języki te są tak samo zróżnicowane jak języki foniczne. Istnieją różne języki migowe: np. amerykański język migowy, niemiecki język migowy, francuski język migowy, szwedzki język migowy. Niektórzy trwają jednak w przekonaniu, że o uniwersalności języka migowego świadczy fakt, iż Głusi posługujący się różnymi językami migowymi mogą łatwiej się porozumieć niż słyszący posługujący się różnymi językami mówionymi. Wiąże się to raczej z występowaniem w językach migowych uniwersaliów gramatycznych, dzięki którym Głusi mają większą szansę na tworzenie wspólnej komunikacji opartej na pantomimie, gestach naturalnych, języku ciała, ekspresji twarzy. Elementy te stanowią bowiem zintegrowaną część każdego naturalnego języka migowego.

znak migowy POLITYKA
w amerykańskim języku migowym

znak migowy POLITYKA
w polskim języku migowym

Jak widać na powyższych rysunkach, znaki migowe POLITYKA w dwóch językach migowych różnią się od siebie pod względem formy.

Podsumowując mit o uniwersalności języka migowego należy przyjąć, że nie istnieje jeden uniwersalny język migowy, lecz tkwią w językach

migowych uniwersalne zasady gramatyczne – jak to ma miejsce w językach mówionych.

Prawdą jest to, że

dla osoby słyszącej polski język migowy jest obcym językiem. To, że PJM w sposób zasadniczy się różni pod wieloma względami od języka polskiego i stanowi kulturowy wyróżnik polskiej społeczności Głuchych – sprawia, że jeśli osoba słysząca posługująca się językiem polskim jako pierwszym, przystępuje do nauki PJM, język ten będzie dla niej obcy. Oczywiście, bez względu na to, czy PJM i język polski funkcjonują w jednym kraju – w Polsce.

Osoby słyszące mogą efektywnie opanować podstawy języka wizualnego niezależnie od faktu, że są bardzo przyzwyczajone do języka mówionego opartego na kanale słuchowym. Mogą w sposób wizualny osiągnąć kompetencję komunikacyjną w PJM. Na dzień dzisiejszy opracowane i realizowane są programy nauczania PJM w Centrum Edukacyjnym Języka Migowego (CEJM) przy Polskim Związku Głuchych (PZG) oraz w niektórych polskich uczelniach, gdzie studenci mają okazję poznać tajniki PJM.

Prawdą jest to, że

polski język migowy nie jest przeszkodą w rozwoju dziecka głuche/niedosłyszącego. Niektórzy nauczyciele i logopedzi trwają w przekonaniu, że PJM utrudnia opanowanie języka polskiego w formie mówionej i pisanej, a także ogranicza osiągnięcia akademickie (szkolne). Uprzedzenie to wynika z niepełnej bądź braku wiedzy o strukturze polskiego języka migowego i jego wpływie na rozwój dziecka. Nawiązując

do tej kwestii konferencja ekspertów UNESCO w roku 1984 odrzuciła już jako przestarzałe zalecenia zakazujące nauki języka migowego. Decyzję tę podjęto w oparciu o badania naukowe, które wykazały, że naturalny język migowy może jednak ułatwić dziecku głuchemu/niedosłyszącemu opanowanie języka mówionego i pisanego języka ojczystego (u nas – języka polskiego). W krajach zachodnich przeprowadzono interesujące badania nad wpływem wychowania dwujęzycznego na rozwój dzieci głuchych. Zaobserwowano, że dzieci głuche rodziców głuchych, które miały wczesny kontakt z językiem migowym, lepiej porozumiewały się ustnie z otoczeniem i miały większe osiągnięcia akademickie niż dzieci głuche rodziców słyszących. Nie pozostaje to w zgodzie z opinią, że przyswajanie PJM przez dziecko głuche/niedosłyszące może przyczynić się do drastycznego zmniejszenia motywacji do nauki języka mówionego. Co więcej, nie ma danych o hamującym wpływie komunikacji migowej na nabywanie języka mówionego bądź umiejętności odczytywania wypowiedzi ustnych.

Reasumując można stwierdzić, że przyczyn trudności, jakie sprawia dziecku głuchemu nabywanie języka polskiego w formie pisanej i mówionej, nie należy dopatrywać się w samym PJM, lecz w metodyce nauczania języka polskiego jako obcego. Podważa to jeszcze dość utrwalałony mit, że naturalny język migowy jako bardziej atrakcyjny dla dziecka głuchego odsuwa je od nauki języka ojczystego w formie mówionej i pisanej, i przez to utrudnia osiągnięcia szkolne.

Jak komunikować się z Głuchymi?

Regulatory konwersacji w języku migowym.

Regulatory są to środki niewerbalne, patrząc z punktu widzenia języków fonicznych, zawarte w głosie mówiącego, na przykład intonacja czy akcent, których użycie jest wyrazem przestrzegania społecznych norm zachowania podczas konwersacji. Konwersacje w polskim języku migowym wymagają przede wszystkim podtrzymywania wspólnego pola uwagi wzrokowej nadawcy i odbiorcy. Zanim osoba G/głucha przekaże odbiorcy wizualne informacje, zwraca na siebie jego uwagę – nie głosem, lecz machnięciem ręką, dotknięciem, stuknięciem stół, miganiem światłem, i tym

podobne. Owy mechanizm ząbienia się z przestrzeganiem reguły naprzemienności ról podczas wizualnej konwersacji, którą najlepiej obrazuje następujący przykład. Osoba Y pragnie przyjąć w konwersacji z osobą X aktywną rolę i sygnalizuje to odpowiednim gestem oraz mimiką. Gdy X nie jest jeszcze gotowy do zmiany roli, ostentacyjnie odwraca spojrzenie od Y lub może wykonać wyrażony w PJM specyficzny znak PATRZ-PATRZ. Natomiast w przypadku, gdy X kończy swoją wypowiedź, daje sygnał poprzez wykonanie pragmatycznego gestu w stronę pola przestrzennego odbiorcy.

znak migowy PATRZ-PATRZ

Savoir - vivre wobec Głuchych. Sposoby nawiązania kontaktu

- machanie ręką wykonujemy wyłącznie ruchem pionowym dłoni w celu zwrócenia uwagi osoby znajdującej się w pewnej odległości lub stojącej bokiem do rozmówcy.
 - lekkie klepięcie w obszarze rąk lub ramion rozmówcy jest sygnałem zwrócenia uwagi. Klepięcie w inną część ciała jest nieestosowne i może prowadzić do innych reakcji niż oczekiwana. Osoba G/głucha klepięta w okolicach karku może odebrać takie zachowanie za agresywne i obraźliwe.
 - lekkie uderzenie otwartą dłońią w stół jest metodą nawiązania kontaktu wzrokowego w sytuacji, gdy rozmówca spożywa posiłek. To dzięki drganiom przenoszonym przez uderzoną powierzchnię rozmówca orientuje się i odczytuje wibracje jako sygnał zwrócenia uwagi.
 - miganie światłem jest metodą skuteczną przy większej grupie osób. Czynność ta jednoznacznie identyfikowana jest przez osoby Głuche jako forma zwrócenia uwagi.
 - poproszenie kogoś o zawołanie innej osoby i tym samym zwrócenie jej uwagi jest dobrym sposobem na zawołanie kogoś, kto znajduje się w pewnej odległości. Na zasadzie „łańcuszka” można zwrócić się do osoby stojącej bliżej, jeśli udało się podchwycić jej spojrzenie, aby wezwała osobę znajdującą się w jej sąsiedztwie.
- Dwie kolejne metody, w przeciwieństwie do poprzednich, są dopuszczalne jedynie w przypadku relacji rówieśniczych pomiędzy rozmówcami:
- rzucenie lekkim przedmiotem w oddalonego od nas rozmówcę. Rzucać należy lekko celując w dolną część ciała, w żadnym wypadku w twarz!
 - wysłanie sygnału z telefonu komórkowego to sposób na nawiązanie kontaktu z rozmówcą znajdującym się w innym pomieszczeniu, czyli poza zasięgiem wzroku. Celem jest przywołanie rozmówcy do siebie.

Przeszkody w komunikacji

Przerwanie kontaktu wzrokowego w komunikacji osób słyszących nie prowadzi bezpośrednio do jej zerwania, ale może być odebrane jako forma lekceważenia. Natomiast wśród osób G/głuchych brak kontaktu wzrokowego prowadzi do blokady komunikacyjnej z ich strony. Stąd czynniki zewnętrzne takie jak: osoba przechodząca między rozmówcami albo miganie pod światło w sposób jednoznaczny szkodzą komunikacji.

Poniżej znajdują się dwa przykłady nietaktownych zachowań, jakie mogą mieć miejsce podczas komunikacji wizualnej, szczególnie wtedy gdy wykonywane są świadomie:

- zajmowanie wzroku inną czynnością np. pisanie, czytaniem, bądź „błądzenie” wzrokiem wokół nie zwracając uwagi na osobę, która stara się rozpocząć dialog.
- śledzenie wzrokiem dłoni rozmówcy zamiast patrzenia mu w oczy. Oczy oraz twarz rozmówcy niosą za sobą ogromne znaczenie gramatyczne, które decydują niejednokrotnie o sensie wypowiedzi. Osoby rozpoczynające naukę języka migowego często popełniają ten błąd.

Zdjęcia po lewej stronie przedstawiają nieprawidłowe zachowania wobec Głuchych, zaś po prawej - właściwe.

ŹŁE

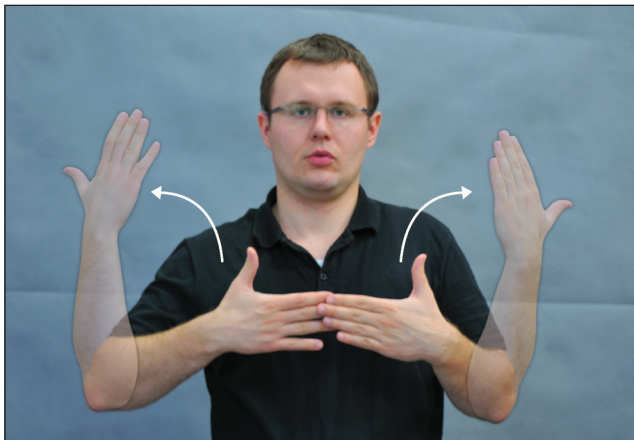

DOBRCZE

Mini-słowniczek Polskiego Języka Migowego

dzień

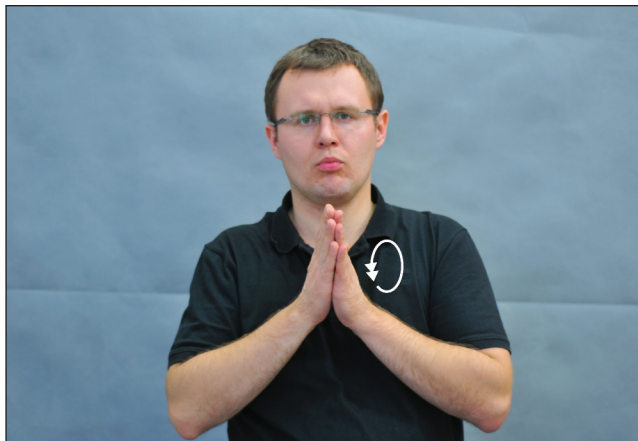
dobry

do

widzenia

prosić

tak

chcieć

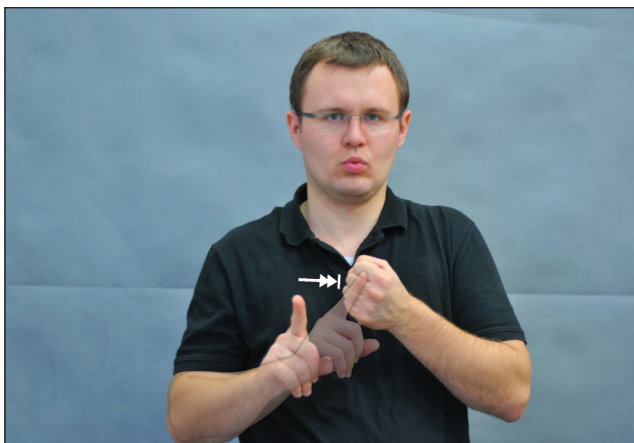
lekarz

dlaczego

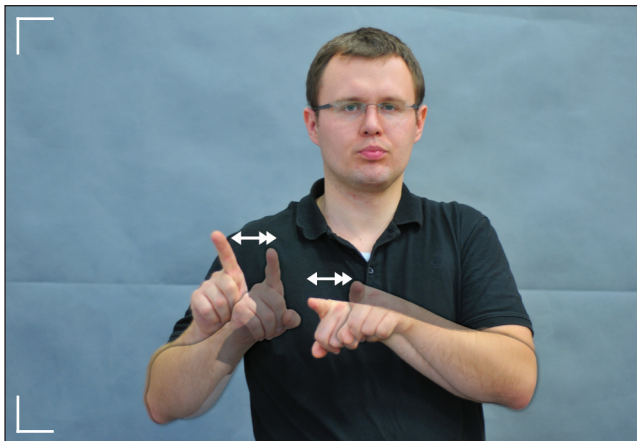
zgłosić

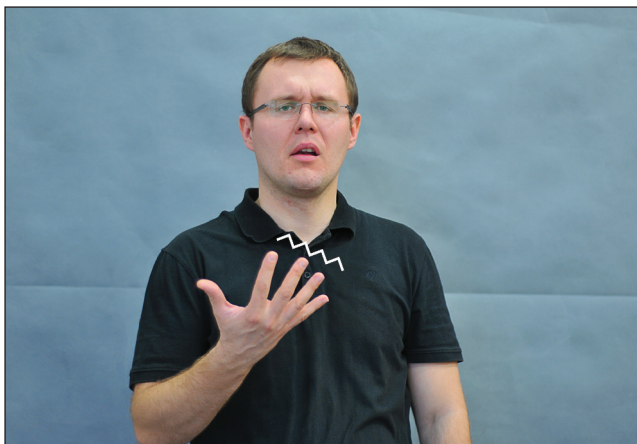
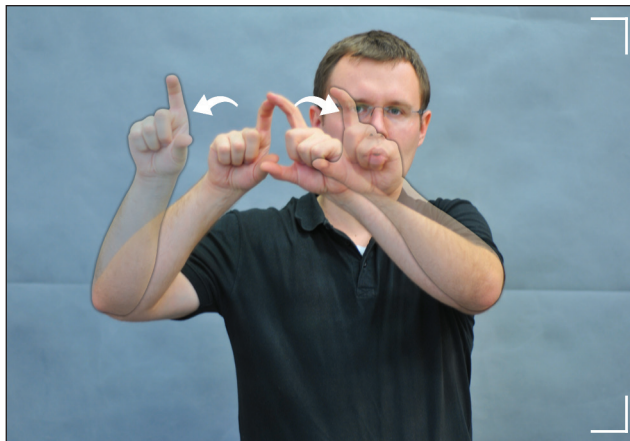
numer

szpital

przychodnia

ile

kosztować

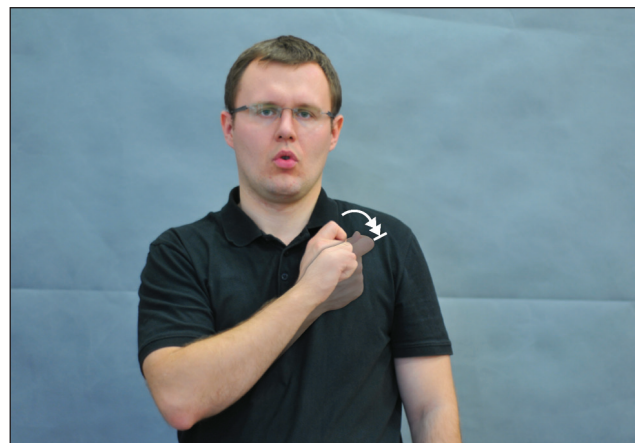
kurs

dziękuję

kiedy

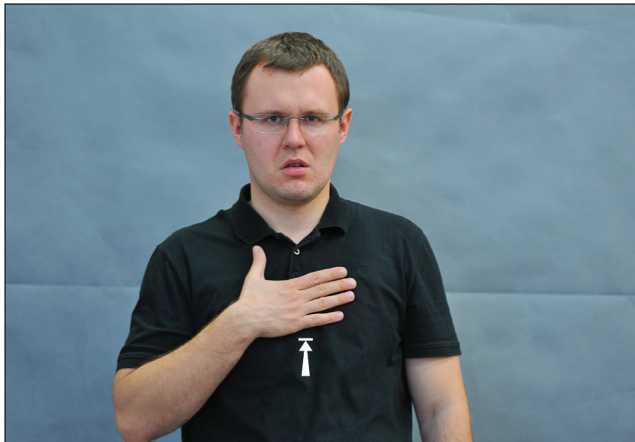
konduktor

bilet

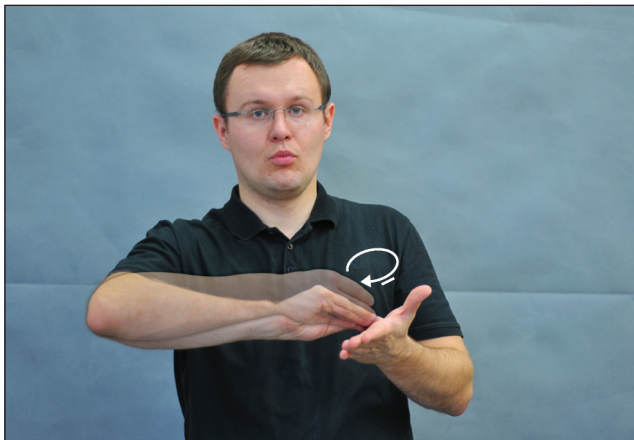
prawo jazdy

mam

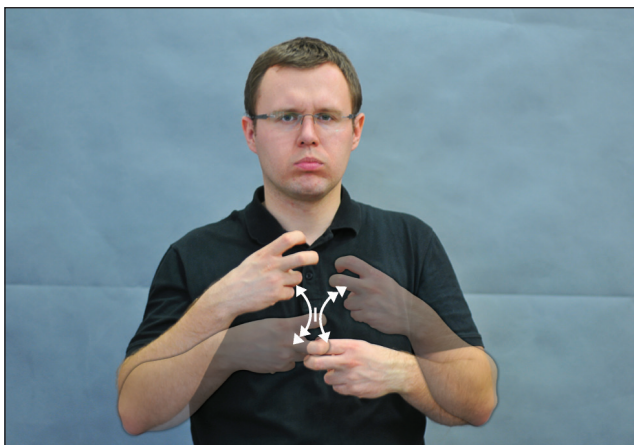
ma

podpis

pomagać

problem

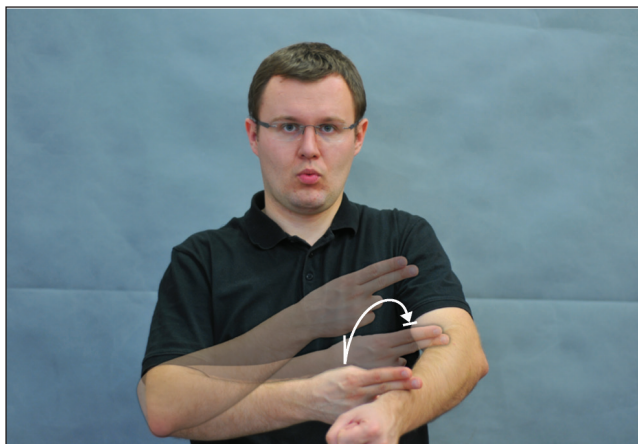
renta

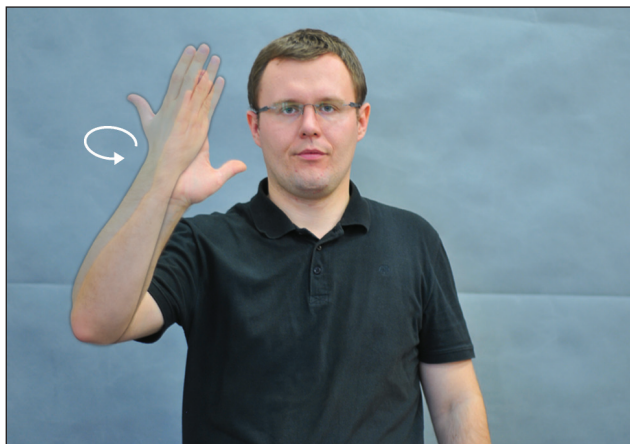
rozumieć

nie rozumieć

urząd

wezwanie

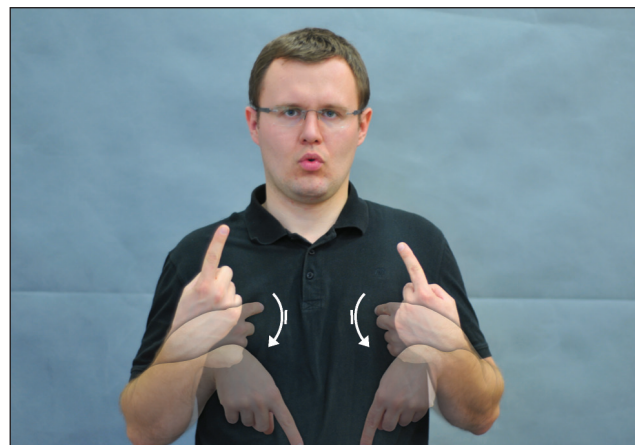
adres

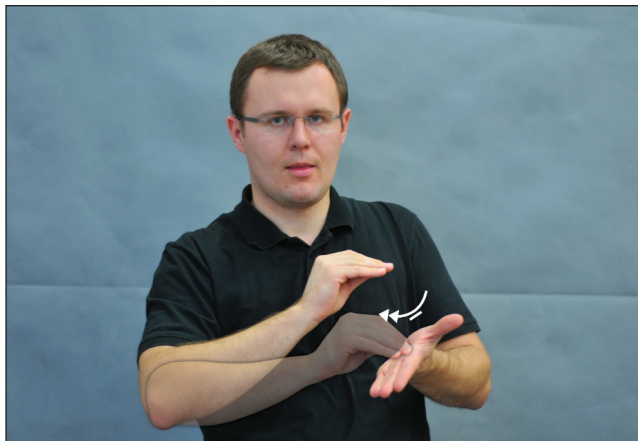
pytać

dowód

osobisty

napisać

wniosek

gdzie

nie

**Wykaz Placówek Polskiego Związku
Głuchych, w których można uzyskać
pomoc tłumacza języka migowego
oraz informacje dotyczące kursów
języka migowego**

1. Zarząd Główny

Polskiego Związku Głuchych,
00-261 Warszawa,
ul. Podwale 23,
tel. 0/22 831-40-71/73,
fax: 635-75-36,
e-mail: biuro@pzg.org.pl

2. Oddział Mazowiecki

03-741 Warszawa,
ul. Białostocka 4,
tel. 0/22 619-92-95,
fax: 619-66-63,
e-mail: pzgomaz@wp.pl

3. Oddział Podlaski

15-806 Białystok,
ul. Dziesięciny 59,
tel. 0/85 654-23-75,
e-mail: bialystokpzg@o2.pl

4. Oddział Kujawsko-Pomorski

85-029 Bydgoszcz,
ul. Bernardyńska 3,
tel./fax: 0/52 373-39-62,
e-mail: ekspertpzg@o2.pl

5. Oddział Pomorski

80-246 Gdańsk,
ul. Pniewskiego 8,
tel./fax: 0/58 341-96-25,
e-mail: pzggdansk@wp.pl

6. Oddział Śląski

40-310 Katowice,
ul. Pod Młynem 1b,
tel./fax: 0/32 204-89-25,
e-mail: orwsn.k-ce@wp.pl

7. Oddział Świętokrzyski

Kielce, ul. Wiśniowa 6,
tel. 0/41 343-15-53,
e-mail: pzgkielce@poczta.onet.pl

8. Oddział Małopolski

31-018 Kraków, ul. Św. Jana 18,
tel./fax: 0/12 422-73-45,
e-mail: oddzial@pzg.krakow.pl

9. Oddział Lubelski

20-068 Lublin,
ul. Leszczyńskiego 50,
tel./fax: 0/81 533-06-05,
e-mail: pzglublin@mikrobit.pl

10. Oddział Łódzki

90-040 Łódź, ul. Nawrot 94/96,
tel. 0/42 273-30-31, fax: 674-44-54,
e-mail: biuro@pzg.lodz.pl

11. Oddział Warmińsko-Mazurski

10-506 Olsztyn,
ul. Kętrzyńskiego 3/1,
tel./fax: 0/89 533-34-11,
e-mail: pzg_olsztyn3@wp.pl

12. Oddział Opolski

45-068 Opole, ul. 1-go Maja 21,
tel./fax: 0/77 454-35-87,
e-mail: biuro@pzgopole.pl

13. Oddział Wielkopolski

61-541 Poznań, ul. Przemysłowa 45/49,
tel. 698-175-501,
e-mail: biuropz@pzg-wielkopolska.pl

14. Oddział Podkarpacki

35-002 Rzeszów,
ul. Króla Jana III Sobieskiego 3,
tel./fax: 0/17 862-67-16, 852-38-15,
e-mail: pzg.rzeszow8@wp.pl

15. Oddział Zachodniopomorski

70-481 Szczecin,
ul. Wojska Polskiego 91/93,
tel. 0/91 423-26-75, fax: 422-53-86,
e-mail: biuro@pzg.szczecin.pl

16. Oddział Dolnośląski,

53-680 Wrocław, ul. Braniborska 2/10,
tel. 0/71 355-37-58, fax: 355-56-48,
e-mail: pzgwroclaw@onet.eu

17. Oddział Lubuski

65-454 Zielona Góra,
ul. Sikorskiego 13,
tel./fax: 0/68 327-07-46,
e-mail: biuro-pzg-zgora@o2.pl

**Wielospecjalistyczna i kompleksowa
pomoc dzieciom i młodzieży
z uszkodzonym słuchem**

Wielospecjalistyczna i kompleksowa pomoc dzieciom i młodzieży z uszkodzonym słuchem

prowadzona jest w 53 specjalistycznych placówkach, w skład których wchodzi 26 ośrodków/poradni diagnozy i rehabilitacji dzieci i młodzieży z wadą słuchu oraz 27 punktów rehabilitacyjno-konsultacyjnych. W 53-ch naszych placówkach, które obejmują opieką ponad 10 tysięcy dzieci, pracuje ponad 250 osób kadry specjalistycznej. Są to lekarze laryngolodzy i audiolodzy, audiometryści, protetycy słuchu, logopedzi, psycholodzy i surdopedagodzy.

Podstawowa działalność tych placówek skupia się na :

- kompleksowej, wielospecjalistycznej diagnostyce i rehabilitacji słuchu i mowy podopiecznych,
- terapii dzieci z uszkodzeniami słuchu w wieku od urodzenia do 18 roku życia lub do czasu ukończenia przez nie edukacji szkolnej,
- wczesnej interwencji i poradnictwie terapeutycznym podejmowanym w stosunku do dziecka i rodziny,
- opiece i rehabilitacji dzieci głuchoniewidomych,
- opiece i rehabilitacji dzieci po wszczepach implantu ślimakowego,
- prowadzeniu rehabilitacji małych dzieci w ich rodzinnych domach również przez wyposażenie członków rodziny w wiedzę

i praktyczne umiejętności umożliwiające im prowadzenie skutecznej rehabilitacji dziecka w domu,

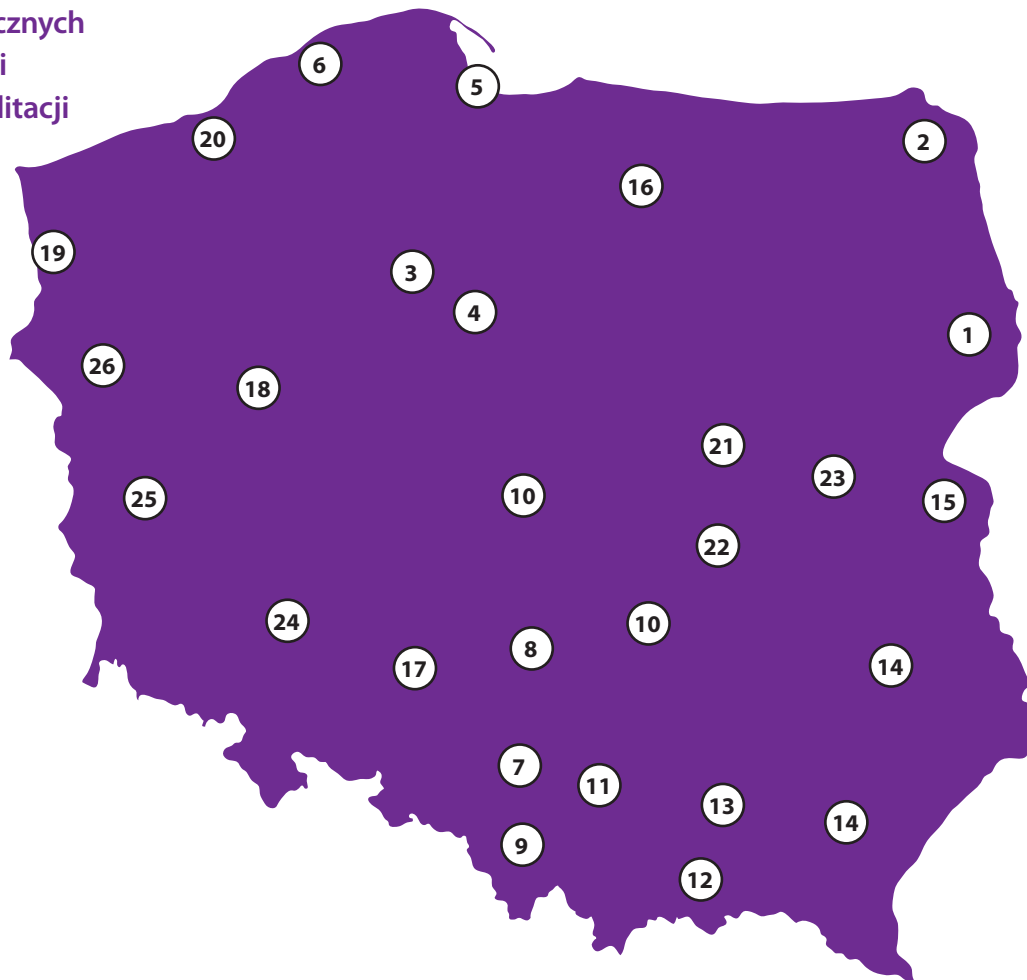
- prowadzenie dla rodziców i opiekunów warsztatów szkoleniowych, wykładów, tworzenie grup wsparcia oraz udzielanie im wszechstronnej pomocy w sprawach życiowych,
- organizowanie podczas ferii zimowych i letnich wakacji turnusów rehabilitacyjnych,
- każda poradnia PZG prowadzi tzw. „bank aparatów słuchowych”, gdzie można wypożyczyć potrzebny aparat słuchowy, oczekując na własny,
- wiele poradni PZG uczestniczy w Ogólnopolskim Programie Powszechnych Przesiewowych Badań Słuchu Noworodków działając w obszarze II i III poziomu referencyjnego.

Poradnie przy Polskim Związku Głuchych ściśle współpracują z:

- licznymi placówkami służby zdrowia w zakresie wczesnego wykrywania uszkodzeń słuchu i wczesnego aparatownia dzieci, w tym również niemowląt,
- placówkami zajmującymi się wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży głuchej oraz słabo słyszającej,
- placówkami kształcącymi kadrę do pracy z dziećmi,
- wydajemy publikację i propagujemy wiedzę nt. uszkodzeń słuchu i procesów rehabilitacyjnych.

Usługi medyczne i rehabilitacyjne świadczone przez poradnie Polskiego Związku Głuchych na rzecz dzieci i młodzieży z uszkodzonym słuchem oraz ich rodziców są bezpłatne.

Wykaz Specjalistycznych
Ośrodków/Poradni
Diagnozy i Rehabilitacji
Dzieci i Młodzieży
z Wadą Słuchu

1. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Podlaskie**, 15-660 Białystok ul. Witosa 36, tel. 0/85 741-35-76, e-mail: nieslyszacy@bianet.pl
2. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Podlaskie**, 16-400 Suwałki, ul. Szkolna 7, tel. 0/87 566-61-38, e-mail: poradnia@pnet.pl
3. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Kujawsko-Pomorskie**, 85-029 Bydgoszcz, ul. Bernardyńska 3, tel. 0/52 373-32-82, e-mail: poradnia.pzg.bydgoszcz@interia.pl
4. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Kujawsko - Pomorskie**, 87-100 Toruń, ul. Krasińskiego 70, tel. 056/ 622-89-82, e-mail: ewasieradzian@wp.pl
5. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Pomorskie**, 80-302 Gdańsk, ul. Głogowska 11, tel. 0/58 556-05-28, e-mail: audiometr1@wp.pl
6. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Pomorskie**, 76-200 Słupsk, ul. Jana Pawła II 1, tel. 059/ 842-86-29, e-mail: sodir@poczta.onet.pl
7. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Śląskie**, 40-027 Katowice, ul. Francuska 20/24 blok nr 2, tel. 0/32 202-09-17, e-mail: pzkkatowice@poczta.fm
8. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Śląskie**, 42-200 Częstochowa, ul. Niepodległości 20/22, tel. 034/ 363-18-88, e-mail: pzg_czwadziedi@op.pl
9. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Śląskie**, 43-316 Bielsko-Biała, ul. Karpacka 48, tel. 033/ 816-39-10, e-mail: pzg.dzieci@wp.pl
10. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Świętokrzyskie**, 25-734 Kielce, ul. Jagiellońska 70, tel. 0/41 368-45-55, e-mail: pzg@pzk.kielce.pl
11. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Małopolskie**, 31-138 Kraków, ul. Lenartowicza 14, tel. 0/12 633-83-98, e-mail: poradnia.pzg.krakow@interia.pl
12. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Małopolskie**, 33-300 Nowy Sącz, ul. Żółkiewskiego 23, tel. 018/ 440-73-11, e-mail: pzg.poradnians@neostrada.pl
13. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Małopolskie**, 33-100 Tarnów, ul. Brodzińskiego 16, tel. 014/ 622-41-53, e-mail: opzg-tarnow@wp.pl
14. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Lubelskie**, 20-068 Lublin, ul. St. Leszczyńskiego 50, tel. 0/81 533-27-15, e-mail: surdorehabilitacja@wp.pl
15. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Lubelskie**, 21-500 Biała Podlaska, ul. Kąpielowa 9, tel. 083/ 342-58-53, e-mail: mikapzg@wp.pl
16. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Warmińsko-Mazurskie**, 10-525 Olsztyn, ul. Partyzantów 74, tel. 0/89 527-42-00, e-mail: pzg2@neostrada.pl
17. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Opolskie**, 45-068 Opole, ul. 1-ego Maja 17/3, tel. 0/77 454-42-95, e-mail: pzg-sodir@o2.pl
18. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Wielkopolskie**, 61-761 Poznań, ul. Żydowska 35, tel. 0/61 852-44-76, e-mail: poradnia.pzg-poznan@gazeta.pl
19. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Zachodnio-Pomorskie**, 71-410 Szczecin, ul. Niedziałkowskiego 19/1, tel. 0/91 423-36-09, e-mail: biuro@osrodek.kei.pl
20. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Zachodnio-Pomorskie**, 75-204 Koszalin, ul. Jana z Kolna 24b, tel. 094/ 341-04-84, e-mail: poradnia.pzg.kszalin@interia.pl
21. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Mazowieckie**, 03-741 Warszawa, ul. Białoostocka 4, tel. 618-05-82 (rej.), 618-06-45 (kier.), e-mail: poradnia_waw@op.pl
22. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Mazowieckie**, 26-600 Radom, ul. Wjazdowa 4, tel. 048/ 362-84-74, e-mail: 75159714@pro.onet.pl
23. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Mazowieckie**, 08-110 Siedlce, ul. Aślanowicza 32, tel. 025/ 640-77-77, e-mail: gluszki@wp.pl
24. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Dolnośląskie**, 53-680 Wrocław, ul. Braniborska 2/10, tel. 0/71 355 -67-19, e-mail: osrodek@osrodek-pzg.24x7.pl
25. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Lubuskie**, 65-034 Zielona Góra, ul. Westerplatte 11, tel. 0/68 320-29-85, fax: 322-18-69, e-mail: osrodekpzg@o2.pl
26. Specjalistyczny Ośrodek/Poradnia Diagnostyki i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu: **woj. Lubuskie**, 66-400 Gorzów Wielkopolski, ul. Gwiaździsta 4, tel. 095/ 725-00-86, e-mail: pzg-gorz@dit.pl

